

R **eportatge**

Pinzellades dels millors treballs finals de grau de la comunitat catalana

Margarida Torres Franco

Tornar a escriure. Feia temps que no escrivia, potser la rutina no deixava espai per fer-ho. Però sempre hi ha persones que ens recorden les nostres capacitats i aquesta era l'empenta que necessitava. En el món de l'educació social sempre parlem d'aquest fet, el fet de mostrar als altres les seves capacitats, i ha estat una gran educadora la que ha pensat en mi per escriure aquestes pàgines. És per aquest motiu que vull dir, abans de tot, que és un gran honor escriure en els *Quaderns* del CEESC. Però no és de mi de qui parlarem en aquest reportatge; són nou els protagonistes, que tot just ara us presentaré.

Però abans considero clau i necessari entendre la importància d'aquestes pàgines. Jo, igual que els estudiants entrevistats, també fa ben poc que vaig sortir del grau d'Educació Social. I és per això que em resulta fàcil empatitzar amb el que per a ells ha estat el procés i pas pel grau. Tot i que en aquest reportatge ens centrarem en el Treball Final de Grau (TFG). Aquest treball és una gran oportunitat per sintetitzar els quatre anys d'aprenentatge constant sobre el camp de l'educació social. És l'oportunitat que tenim com a estudiants de centrar-nos en un tema i treure'n un gran profit, fent que el nostre pas

pel grau acabi amb una aportació pròpia que tenim l'ocasió de presentar a la universitat que ens ha format.

És precisament per aquest motiu que considero interessant aquest reportatge. S'hi treu a la llum una pinzellada dels millors TFG de les universitats catalanes. S'hi veurà el gran ventall de possibilitats que ens permet l'educació social en

el món de la investigació i realització de projectes. Tots i cada un dels TFG mostren grans i interessants reflexions que mereixen ser conegudes per tots els profes-

sionals. I és que en el camp de l'educació és clau conèixer projectes innovadors i potents per poder enriquir la nostra pràctica. És en el fet de compartir que ens enriqueix; un filòsof de la Universitat de Barcelona, Josep Maria Esquirol¹, parla del fet de compartir com a quelcom inherent a l'esser humà.

Sempre he pensat que una bona pràctica educativa és aquella que es fa amb el cor i amb el cap. No podem quedar-nos només amb la part emocional o sentimental, sinó que la reflexió i fonamentació teòrica sempre ha d'acompanyar les accions educatives. A continuació veurem com tots i cada un dels TFG seleccionats a les diferents universitats compleixen aquesta premissa. És precisament per aquest motiu que resulta necessari mostrar un tastet del que els autors ens expliquen en els seus treballs, ja que cada un d'ells ens mostra una realitat fresca i innovadora en la manera de fer i educar.

En el camp de l'educació és clau conèixer projectes innovadors i potents per poder enriquir la nostra pràctica.

¹ En el seu últim assaig tracta aquest tema: ESQUIROL, Josep Maria. *La resistència íntima: assaig d'una filosofia de la proximitat*. Barcelona: Quaderns Crema, Assaig, 2015.

PRESENTACIÓ DELS TFG

“EL SENTIT DE L’ALTERITAT EN L’ÀMBIT SOCIOEDUCATIU”

CARLA TORRES DANÉS, estudiant de la Facultat Pere Tarrés, ens presenta “El sentit de l’alteritat en l’àmbit socioeducatiu”, on ens parla de les habilitats socials, de l’educació emocional i de la vocació de l’educador social. Ens ofereix una anàlisi de la societat actual indicant que aquesta necessita obrir espais d’interacció per poder guanyar en eficiència social.

La Carla ens diu que la motivació i curiositat pel tema tractat neix fins i tot abans d’entrar en el grau, i afirma que “sempre he sentit interès per tot allò que qüestiona i explica la condició humana”². Però que va ser amb el grau que va observar que l’apassionaven totes les assignatures que presentaven un treball més introspectiu, emocional, etc. I és que al cap i a la fi la vocació de ser educador social és quelcom que tots portem a dins, fins i tot abans d’entrar en el grau. I el fet de reflexionar i repensar el currículum ocult que tots portem a la motxilla és vital en la tasca d’educar. En definitiva, el seu TFG ens ajuda a entendre millor la nostra professió, a situar-nos a nosaltres i a la persona que acompanyem.

Així, la Carla ens regala a tots els educadors unes interessants reflexions sobre la professió, treballant les habilitats, aptituds i actituds emmarcades en la relació amb l’altre.

“DÓNA’M ARA: EXPERIÈNCIA D’UN PROJECTE D’INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA AMB MARES AL BARRI DE PONT MAJOR”

De la Universitat de Girona us presento **CLARA DONADEU MATAMALA**, amb “Dóna’m Ara: Experiència d’un projecte d’intervenció socioeducativa amb mares al barri de Pont Major”. En aquest TFG es reflexiona sobre el paper socialitzador i educatiu que té la família com a institució, aterrant aquesta reflexió en el projecte “Dóna’m Ara”, el qual treballa en tres metodologies alternatives: teatre social, formació pedagògica i alliberament emocional.

La idea d’elaborar aquest projecte neix amb la realització de les pràctiques de quart curs. Dins els Serveis Socials del barri de Pont Major de Girona va ser on va començar a sentir curiositat pel tema de la família com a institució, les dinàmiques i rols que aquesta pot presentar, així com les transformacions històriques que la família com a institució ha patit amb el pas dels segles. “Com més llegia, més interès em generava”³,

² Extret de l’entrevista de Carla Torres Danés.

³ Extret de l’entrevista amb Clara Donadeu Matamala.

ens diu. Gràcies a aquesta lectura i curiositat, va entendre que era essencial generar nous programes i projectes per tal de dotar de recursos i enfortir les famílies. I així fer que la seva funció social i educativa millorés, vetllant per un major benestar familiar. Aquest TFG, a més d'oferir-nos noves formes de treballar amb les famílies, ens mostra aquesta reflexió i fonamentació teòrica que tanta importància pot tenir en l'actualitat. Ara, tenint en compte el moment de canvi social i polític que vivim, és interessant pensar i repensar la família com a institució.

La Clara ens ofereix una interessant aportació en relació amb la seva temàtica: “considero que és important seguir generant experiències de treball institucional amb famílies, documentar-les i donar-les a conèixer, per tal de provocar una major reflexió entorn d'aquesta temàtica i, al mateix temps, generar un fons de recursos i documents de consulta que ajudin i inspirin el públic en general”⁴.

A més, el fet de combinar la metodologia de teatre social, formació pedagògica i alliberament emocional ens posa sobre la taula una nova manera de fer. Es per això que aquest TFG resulta tan interessant.

“LES VEUS DE LA MÚSICA COMUNITÀRIA. AGLUTINADOR D'EXPERIÈNCIES”

IVAN CARO OBEJO, de la Universitat de Barcelona, aposta per “Les veus de la Música Comunitària. Aglutinador d'experiències”, en què mostra un recull d'experiències on la música és l'eina idònia per afavorir la integració dels individus i, d'aquesta manera, aconseguir la transformació de la comunitat on es treballa. Així es posa de relleu la importància de la música comunitària com a eina de l'educació social.

L'Ivan en el seu TFG combina molt bé les seves grans inquietuds: la música i l'educació social. Tant en les pràctiques de tercer com en les de quart, havia treballat en institucions que entenien la música com una eina per a la in-

L'Ivan en el seu TFG combina molt bé les seves grans inquietuds: la música i l'educació social.

⁴ Extret de l'entrevista amb Clara Donadeu Matamala.

tegració i socialització de l'individu a la comunitat. Afirmava que l'empenta que el va animar a treballar en aquest tema també va ser el desconeixement que tant els seus companys com professors tenien sobre aquesta qüestió. Resulta molt interessant el tema tractat, i sobretot el lligam amb l'educació social. La música, i l'art en general, són armes molt potents per treballar en el camp socioeducatiu. I considerant el poc prestigi que se'ls dona a nivell estatal, sempre és interessant veure que hi ha professionals que treballen per defensar-los.

Es pot dir que el TFG d'aquest jove encara està creixent. L'Ivan ens explica que els propers mesos coneixerà altres entitats i associacions que treballen sota la filosofia de la mediació artística; la seva propera parada, ens diu, serà Lisboa.

En definitiva, aquest treball ens ofereix la combinació de dues disciplines, que unides poden resultar molt potents. És interessant apropar-se a aquest treball amb la mirada oberta i atenta, ja que ens presenta la música com una eina clau, i com a educadors no podem menysprear-la.

“L'ESTIGMATITZACIÓ SOCIAL I LA MALALTIA MENTAL. UNA MIRADA POLIFÒNICA”

En “L'estigmatització social i la malaltia mental. Una mirada polifònica”, de la Universitat de Lleida, **RUBEN MARTÍNEZ ASQUÉ** ens presenta un treball d'investigació en el camp de la salut mental i centra la seva investigació en l'estigmatització social que aquest col·lectiu pateix.

En Ruben tenia molt clar des d'un primer moment que el seu TFG tractaria sobre la salut mental, però tenint en compte el ventall de possibilitats que ofereix aquest tema, li resultava difícil aterrar i concretar. Finalment va treballar sobre l'estigmatització social que pateixen les persones amb alguna malaltia mental. Aquesta curiositat per centrar-se en aquest tema va néixer gràcies a l'optativa de salut mental. I és que en la societat actual el percentatge de persones que pateixen alguna malaltia mental està augmentant i com a educadors socials hem de lluitar per rompre els estigmes socials que envolten aquest col·lectiu. De fet, el treball sobre l'estigma és bàsic i vital en el món educatiu si volem arribar a aconseguir una societat més justa i igualitària, ja no només en aquest camp, sinó en tots.

En Ruben ens presenta l'educador social com a “agent actiu en la promoció, sensibilització i fomentació de la integració social de les persones amb malalties mentals”⁵. Aspecte bàsic per caminar cap a un model de societat més respectuosa amb el que s'ha entès com a diferent.

⁵ Fragment extret de l'entrevista amb Ruben Martínez Asqué.

“LES RELACIONS DEL NENS I NENES AMB SÍNDROME DE DOWN EN ESPAIS DE LLEURE A CATALUNYA” I “DIVERSITAT EN L’OCI I EL LLEURE”

Casualment trobem dos TFG que s’han centrat en els nens amb alguna discapacitat i el lleure. Es per això que aquests dos treballs s’exposen al mateix apartat.

De la Universitat Central de Catalunya (Vic) trobem el treball de la **JUDIT GALBANY BAGARIA** “Les relacions dels nens i nenes amb síndrome de Down en espais de lleure a Catalunya”. S’hi analitza i estudia la participació dels nens amb síndrome de Down en els espais de lleure, i s’observa que aquesta participació és baixa i que acaba reduint-se a lleure especialitzat per a persones amb discapacitat; és per això que en el treball es proposen algunes idees per fomentar aquesta inclusió.

Seguint amb la temàtica anterior, trobem “Diversitat en l’oci i el lleure”, de la Universitat Autònoma de Barcelona i realitzat de la **LAURA MARTÍN ENRIQUE**. En aquest treball es planteja una proposta d’intervenció per a la inclusió de persones amb diversitat funcional a la comarca del Bages.

Tant la Judit com la Laura van enfocar els seus TFG en el col·lectiu de persones amb discapacitat. A la Judit li va cridar l’atenció el fet que després de sis anys treballant en el món del lleure mai s’hagués trobat amb cap infant amb síndrome de Down, juntament amb les ganes de voler saber més sobre aquest col·lectiu. Afirmar que “vaig tenir la ‘necessitat’ d’entendre

La Laura va observar que es parlava poc de la inclusió, ja no només de les persones amb diversitat funcional sinó de totes aquelles que presenten característiques diferents de les socialment acceptades.

què era la síndrome de Down, perquè aquestes persones no participaven en el món del lleure com la resta d’infants que sí que ho fan. [...] Penso que m’ha estat molt útil aquesta investigació a nivell professional i també personal”⁶. En canvi, la Laura va observar que “es parlava poc de la inclusió, ja no només de les persones amb diversitat funcional sinó de totes aquelles que presenten característiques diferents de les socialment acceptades”⁷. El sentit últim que dóna al seu treball és el de trencar barreres a l’exclusió, per tal de poder arri-

6 Fragment extret de l’entrevista amb Judit Galbany Bagaria.

7 Fragment extret de l’entrevista amb Laura Martín Enrique.

bar a una societat més igualitària, on cada persona pugui gaudir de les mateixes oportunitats. Resulten interessants les aportacions que ofereixen aquestes dues noies. Com a educadors socials entenem que encara queda molt camí per poder arribar a una societat igualitària i lliure d'estigmes en relació amb el col·lectiu de persones amb discapacitat. Però el que resulta més important és que aquestes barreres físiques i d'estigmatització han de visualitzar-se per tal de poder-se trencar. I en el camp del lleure, on elles s'han centrat, queda molt camí per recórrer.

La Judit ens mostra com el món del lleure també ha de participar dels programes d'inclusió. Sent aquesta inclusió com a competència i deure de l'educació social. Per tant, no ens presenta el món del lleure com una competència o àmbit propi de l'educació social, però en el qual l'educador social sí que hi té un paper important quant a la inclusió de persones amb discapacitats psíquiques. Seguint en la línia, la Laura presenta un treball o projecte de sensibilització dirigit als monitors que en el futur podrien treballar amb infants que presentessin alguna discapacitat. Per tant, té molt a veure en l'educació social, ja que aquesta també ha de treballar en el nivell preventiu, i el fet de tractar la sensibilització de la qüestió dels nens amb discapacitat és vital.

“LOS EFECTOS SOCIALES DE LA PRISIONALIZACIÓN EN LOS INTERNOS DEL CENTRO PENITENCIARIO DE TARRAGONA”

LORENA LANCHARES CARRASCAL, de la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona), ens presenta “Los efectos sociales de la prisionalización en los internos del centro penitenciario de Tarragona”. En aquest TFG s'estudien algunes variables per tal de destacar i extreure algunes conclusions en relació amb el fenomen penitenciari. Així, entre altres aspectes, es destaca que, com més temps de condemna, més distanciament familiar; i que com millor és la percepció personal de l'intern pel que fa a si mateix, menys nivell penitenciari.

La Lorena tenia molt clar que volia treballar en un tema que estigués poc investigat en el món de l'educació social, i així va decidir aprofitar les pràctiques realitzades al centre penitenciari. Allà es va adonar que com a educadors socials no podem actuar igual davant d'una persona condemnada a un any, que davant d'una altra que hi estigui a vint. És precisament per això que va realitzar un estudi sobre la influència dels anys de condemna i altres variables, extraient línies que poguessin ajudar els educadors a entendre millor el funcionament del centre. Aquest treball resulta molt interessant, els centres penitenciaris potser acaben complint amb el fet de treure de la societat la cara fosca de la humanitat, fent que fins i tot en la universitat acabi sent un àmbit al qual és difícil accedir.

Treballs com el que ens presenta la Lorena resulten motivadors i esperançadors, ja que obren aquest àmbit un pèl fosc i obscur, i hi treballen.

La Lorena, en el seu estudi del centre penitenciari, tenia la intenció d'entendre la manera de comportar-se dels interns, per tal d'ajudar els educadors que treballen en aquests centres a establir línies d'actuació a partir dels resultats que ella va obtenir.

“EN MOVIMIENTO LA VIDA DE LOS AÑOS: ¿TE MUEVES O CADUCAS? REVIRTIENDO EL CONCEPTO DE VITALIDAD”

De la UNED, trobem **VÍCTOR VILLALBA CATALÁN**, amb “En Movimiento la vida de los años: ¿Te mueves o caducas? Revirtiendo el concepto de vitalidad”. La idea bàsica d'aquest TFG és que la gent gran doni vida als anys, omplint el buit que existeix dins les pràctiques d'activitats adreçades a aquest col·lectiu.

Amb el treball d'en Víctor podem veure com d'una sola assignatura pot néixer un TFG. Va ser a educació per a la salut on ens diu que va “prendre consciència de la importància de cuidar-se físicament i de portar una dieta sana i equilibrada, així com de fer activitats de qualsevol tipus i/o algun hobby per guanyar anys i qualitat de vida”⁸. L'autor va trobar interessant enfocar aquest aprenentatge al col·lectiu de gent gran. Aquest col·lectiu de vegades queda una mica oblidat en el món de l'educació social, però no podem passar per alt que representa un

percentatge elevat de la societat espanyola i que, ara més que mai, ja que vivim en un moment on l'esperança de vida està al voltant dels vuitanta anys, aquestes persones necessiten

ser ateses i escoltades. Una persona gran necessita sentir-se útil i sobretot entendre que la seva veu encara té pes.

El paper que té l'educació social en el TFG d'en Víctor és fàcil de detectar. Ens presenta un projecte que dóna eines als educadors socials que treballen amb el col·lectiu de gent gran. Eines per afavorir el desenvolupament personal i social, per tal que participin de forma responsable en els diferents àmbits socials i comunitaris.

En Víctor ens presenta un projecte que dóna eines als educadors socials que treballen amb el col·lectiu de gent gran.

⁸ Fragment extret de l'entrevista amb Víctor Villalba Catalán.

“UNA MIRADA LLIBERTÀRIA. DIÀLEG ENTRE PENSAMENT LLIBERTARI I EDUCACIÓ SOCIAL”

I finalment, **RICHI GIMÉNEZ MARTRET**, de la Universitat Oberta de Catalunya, ens mostra “Una mirada llibertària. Diàleg entre pensament llibertari i educació social”. Hi trobem una gran tasca de reflexió i investigació, en la qual es fa un repàs històric a les diferents pràctiques llibertàries i anarquistes en relació amb l’educació, acabant amb una reflexió del que podríem extreure i del que ens podrien aportar aquestes pràctiques en el món de l’educació social.

Ens diu que “des de molt abans d’enfrontar el repte del TFG, vaig tenir molt clar que aquest havia de girar al voltant d’un tema que m’interpel·lés de manera directa i personal. Penso que, si no es tria un tema que sentis de molt a prop, que et toqui la pell i vagi molt al fons d’un mateix, l’elaboració del TFG pot ser un camí de patiment i angoixa”⁹. És per aquest motiu que va escollir un tema que portava temps treballant. Afirmar que des de ben jove s’ha interessat pel moviment llibertari i que ha participat en diferents moviments socials, experiències que han estat molt influents en la seva vida i pràctica quotidiana. Ell és un clar exemple que combina una curiositat i un interès real amb el món de l’educació social. Fent que el treball resulti quelcom molt personal i propi, gairebé com una característica pròpia d’ell mateix.

Actualment està en procés de reescriptura del treball, ja que aquest en breu serà publicat en forma de llibre. A més, intenta portar tota aquesta reflexió i fonamentació teòrica sobre el moviment llibertari al lloc on treballa. En Richi ens diu que, més que un tancament, ell parlaria del TFG com a pont. Un pont entre l’etapa d’estudi i acadèmica i l’etapa d’endinsar-se en el món laboral.

En definitiva, en Richi ens explica que “l’educació social ocupa el lloc central i és l’eix vertebrador de tot el treball”¹⁰. És un treball interessant per pensar i reflexionar sobre alguns punts clau.

CARACTERÍSTIQUES CLAU PER ELABORAR UN BON TFG

Una pregunta que per a mi era imprescindible anava enfocada a la idea d’assenyalar les que per a ells eren les característiques principals que havien fet que el seu TFG destaqués entre tots els altres.

La majoria d’ells comparteixen la idea que la temàtica és clau: agafar un tema innovador, respecte al qual s’hagi dit poca cosa, o enfocar-lo d’una manera diferent de com s’hagi tractat a nivell teòric o pràctic. És a dir, mostrar

⁹ Fragment extret de l’entrevista amb Richi Giménez Martret

¹⁰ Fragment extret de l’entrevista amb Richi Giménez Martret.

noves formes de fer en els diferents àmbits, però sobretot sota una mirada fresca i nova.

Alguns d'ells també donen força importància a la metodologia que han seguit per realitzar la investigació. I és que com a educadors socials no podem oblidar que el com és una qüestió clau per a la investigació social. Però que sempre s'ha de tenir clar què busquem.

També s'ha indicat el format o estructura com a components clau. Al cap i a la fi no podem oblidar que el fet de com es presenti el treball serà d'una gran influència i que aquesta presentació de forma directa o indirecta atraurà més o menys les persones

que rebin el que elaborem. Així, l'exposició oral davant el tribunal també és un punt fort i necessari d'atendre. Hi ha moltes maneres d'explicar una mateixa cosa, però s'ha

de trobar la manera més atractiva. És clar que els protagonistes d'aquest reportatge van saber-ho fer a la perfecció.

També indiquen la manera de treballar la fonamentació teòrica. Ens trobarem en situacions de recerca en què la bibliografia serà tan extensa que ens resultarà difícil acotar-la, com ha estat el cas de la majoria dels entrevistats. És molt important treballar amb bons autors i referents sobre les temàtiques. Per tant, i en relació amb això, s'ha de tractar de forma crítica i analítica la informació que trobem; aquesta serà la base que sustenta les pràctiques que presentem.

I parlant de les pràctiques o propostes pràctiques, s'ha d'entendre que el fet d'ubicar-les en un context real i concret dona molta més consistència i credibilitat al que es presenta. Alguns dels entrevistats diuen que una de les claus, que per a ells els ha portat a ser seleccionats com un dels millors TFG, ha estat precisament el fet de presentar propostes pràctiques, reals i coherents.

I finalment no podem oblidar que el paper que tenen les conclusions mostra la coordinació i coherència del treball. És clau que les conclusions siguin coherents amb tot el que s'ha estudiat i treballat, i també que ofereixin una visió crítica i reflexiva.

La majoria dels TFG mostren noves formes de fer en els diferents àmbits, però sobretot sota una mirada fresca i nova.

CONCLUSIÓ

Al llarg del reportatge ens hem submergit en un petit viatge del que ens diuen els TFG de les universitats de Catalunya. Aquest viatge ha estat curt, però suficient per veure i entendre quins son els temes que preocupen els futurs educadors socials. Tots aquests treballs tracten temes innovadors i de gran interès en el món educatiu. Però com diuen tots els entrevistats, es podria seguir treballant i aportant noves i interessants reflexions en cada un d'ells. Qui sap si d'aquí a uns anys algun d'aquests TFG esdevé una tesi doctoral i ens mostra un estudi encara més extens i complet.

Tots els entrevistats han compartit la idea que l'elaboració del TFG resulta un treball molt gratificant, tant a nivell personal com professional. També comparteixen que la realització del TFG resulta una síntesi dels coneixements adquirits durant aquests quatre anys d'estudi, així com la maduració personal obtinguda a partir d'aquest grau, observant que és gràcies a l'estudi previ que es pot abordar l'estudi concret d'un tema.

No podria tancar aquest reportatge sense remarcar la importància que té la figura del tutor. Com a exalumna d'Educació Social, i que, per tant, també va passar pel procés de fer el TFG, sé de primera mà la importància que té la figura d'aquesta persona que ens acompanya. Ella va ser la persona que em va acompanyar al llarg de tot el procés, la que va guiar-me en moments caòtics, la que va ajudar-me a aterrar quan em dispersava, etc. I pel que he pogut comprovar, no només va ser així en el meu cas, sinó que tots els entrevistats comparteixen aquesta opinió.

Com a educadors socials sabem que l'acompanyament és clau en tot procés d'aprenentatge, això ho vam aprendre just al principi d'entrar al Grau. I com no podria ser d'una altra manera, en un procés tan complex com és la realització d'un Treball Final de Grau, la figura que ens acompanya tindrà ressò en els resultats obtinguts.

En definitiva, com ens diu la Clara, una de les entrevistades: "Considero que és important crear constantment, evolucionar i construir projectes i iniciatives noves, que permetin seguir oferint un treball i intervenció educativa d'acord amb les necessitats i demandes de la societat en general. Com a educadors i educadores socials hem de ser capaços de generar investigació, generar coneixement teòric i científic, així com desenvolupar projectes innovadors, creatius i resolutius mitjançant la investigació, però també el treball cooperatiu i l'intercanvi d'experiències i reflexions entre professionals i la societat civil. El diàleg bidireccional i la construcció i creació conjunta han de ser constants i imprescindibles per treballar amb i per a les persones i el conjunt de la societat".

Amb aquesta reflexió tanquem aquest reportatge, entenent que la seva finalitat és precisament compartir experiències i generar un intercanvi real entre els membres que formem aquesta gran família d'educadors socials. És una família gran, que cada any creix amb noves generacions que surten formades. I esperem que cada cop siguin més les persones que treballen per aconseguir una societat més justa, lluitant contra les desigualtats i caminant cap a l'eterna utopia d'un món millor. ■

CITA ARTICLE

TORRES, Margarida. "Pinzellades dels millors treballs finals de grau de la comunitat catalana". *Quaderns d'Educació Social*. Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya. Núm. 18 (desembre 2016), p. 68-79.

RESUM

El reportatge ens mostra nou projectes innovadors d'educació social. S'hi poden observar breus pinzellades dels millors TFG de les diferents universitats catalanes. S'hi destaquen algunes característiques comunes i la figura de l'educador en cada treball.

Paraules clau: educació social, Treball Final de Grau (TFG), universitat

ABSTRACT

This report presents nine innovative projects of social education. Through this work, a selection of the top degree's theses from Catalan universities are briefly described. We highlight some of the common features and the the social educator's role on each project.

Keywords: social education, degree's theses, university